

ЛІТЕРАТУРА

1. Срагович, В. Г. Адаптивное управление: учеб. пособие / В. Г. Срагович. - М.: Наука, 2004.- 260 с.
2. Чиженкова Е.В. Формирование экономического механизма адаптации хозяйствующего субъекта к рыночной среде: Автореф. ... канд.экон.наук. – М., 2006.
3. Дубчак В.В. Теоретико-методологические аспекты формирования системы адаптивного управления промышленными предприятиями: Автореф. ... канд.экон.наук. - Ростов-на-Дону, 2006.
4. Буднік М. М. Адаптація промислових підприємств до ринкових умов господарювання: Автореферат канд.экон.наук. – Х., 2002.
5. Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: Монографияю – К.: Либра, 2003. – 280 с.
6. Ячменьова В.М. Сутність понять «адаптація» та «адаптивність» [Електронний ресурс] / В.М. Ячменьова, З.О. Османова // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». – 2010. – № 684. – С. 346-353.
7. Крисько Ж. Л. Адаптація підприємства до зовнішнього середовища через механізм реструктуризації / Жанна Крисько // Галицький економічний вісник. - 2009.- № 2. - С. 38-42.- (проблеми мікро- та макроекономіки України).
8. Білошкурська Н.В. Моделі адаптивної поведінки та їх роль у формуванні економічної безпеки підприємства / Н.В. Білошкурська // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12 (114). – С.
9. Алексеев С. Б. Формування адаптивного управління підприємствами вугільного машинобудування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата екон. наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація та управління підприємствами” / С. Б. Алексеев. – Донецьк, 2003. – 23 с.

Беник Н. Г.

ПОНЯТИЕ И СУЩНОСТЬ КАТЕГОРИИ «АДАПТАЦИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ»

Проведен анализ литературных источников, относительно определения понятия «адаптации предприятий», раскрыто содержание ее основных видов и сформулирована сущность понятия «адаптации предприятия».

Ключевые слова: «адаптация предприятий», стратегические цели, рыночная экономика, конкурентоспособность.

Benik N.

IDEA AND ESSENCE OF CATEGORY «ADAPTATION OF ENTERPRISES»

The analysis of the literature regarding the definition of «adaptation of enterprises», disclosed the content of its core and formulated the essence of the concept of «adaptation of the enterprise».

Keywords: «adaptation of enterprises», strategic purposes, market economies, competitiveness.

УДК 336.148

Євтушевська О.А.

КОМПЛЕКСНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ДІЄВИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Досліджено питання розвитку цілісної системи комплексного контролю в Україні. Розглянуто проблеми контролю в розрізі окремих його видів та запропоновано ряд заходів щодо їх вирішення.

Постановка проблеми. Комплексний контроль – одна з найважливіших функцій управління підприємствами водного транспорту, покликана виявляти відхилення від установлених норм, доцільності й ефективності управління останніми, оцінювати їх вплив на господарську діяльність, визначити причини їх появи та надавати рекомендації керівникам підприємств водного комплексу.

Головною причиною виникнення проблем в ефективності управління підприємствами водного комплексу є невизначеність складових системи комплексного контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання комплексного контролю є об'єктом постійної уваги вітчизняних і зарубіжних науковців. Проблематиці формування системи комплексного контролю в умовах становлення ринкових відносин присвячені праці: І.В. Басанцова, М.Т. Білухи, Т.М. Боголіба, В.Д. Базилевича, В.О. Шевчука, І.Я. Чугунова, М.Г. Чумаченка, О.Д. Василика, М.М. Голованя, І.К. Дрозд, В.Ф. Журка, М.М. Каленського, Є.В. Калюги, Л.А. Костирко, В.М. Федосова, О.О. Терещенка, Н.І. Рубан, В.М. Мельника, В.І. Кравченка, Л.А. Костирко, але деякі питання залишаються не розкритими і на сьогодні. Виходячи з вищевказаного основним завданням є дослідити стан функціонування системи контролю на підприємствах водного транспорту України, визначити основні проблеми його розвитку та надати пропозиції щодо його ефективності та вирішення наявних проблем [1-7].

Мета статті. Метою статті є обґрунтування необхідності удосконалення системи комплексного контролю на підприємствах водного транспорту.

Виклад основного матеріалу. Успішний розвиток підприємств водного транспорту в умовах ринкової економіки нерозривно пов'язаний з проведенням періодичного контролю за всіма сферами їх діяльності. Своєчасне здійснення контролю у даній області не дозволяє підприємству втратити основні конкурентні переваги у боротьбі за втримання ринку збуту своїх послуг та забезпечує подальше ефективніше його функціонування.

У системі управління підприємствами водного транспорту комплексний контроль є не надзвичайним заходом, а невід'ємною частиною управління, тому що не можна здійснювати управління без систематичного контролю за матеріальними цінностями і грошовими коштами, їх раціональним використанням, операціями і процесами, які пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції та сировини. В умовах ринкової економіки велике значення має своєчасність та результативність контролю. Від цих факторів багато в чому залежить ефективність реалізації послуг. Поряд з цим контроль необхідно здійснювати за допомогою різних органів і служб не ізольовано, а системно і комплексно.

У процесі проведення комплексного контролю на підприємствах водного транспорту виділяють наступні завдання, які є основними при його проведенні: повнота обліку даних, точність обліку даних, законність проведених господарських операцій, повнота записів, точність ведення записів, збереження бухгалтерських документів, захист активів.

Об'єктами комплексного контролю є функціональні цикли діяльності підприємств: від постачання до реалізації товарів, робіт та послуг.

Комплексний контроль на підприємствах водного комплексу забезпечує:

1. Організацію управлінського процесу на досягнення поставлених цілей підприємства
2. Координацію управлінської діяльності з досягнення цілей підприємства;
3. Інформаційну і консультаційну підтримку прийняття управлінських рішень;
4. Створення і забезпечення функціонування загальної інформаційної системи управління підприємством та його окремими функціями;
5. Забезпечення ефективного перебігу управлінського процесу;
6. Порівняння фактичних показників якості фінансово-господарської діяльності з плановими або нормативними значеннями [8].

Комплексний контроль здійснюється постійно. Окремі контрольні заходи проводяться в порядку необхідності та обумовленості потреби. Керівництво підприємства самостійно приймає рішення, щодо складу, виду, періодичності, способу контролю. Головним принципом для проведення контролю – доцільність (проявляється в тому, що інформація за резуль-

татами перевірки повинна мати певний економічний зміст, бути потрібною і корисною при прийнятті управлінських рішень) та економічність (здійснення контролю з найменшими затратами, оптимальною кількістю працівників, які володіють спеціальними знаннями і навичками контрольної роботи) [7].

До основних принципів, також відносяться:

- Принцип всеосяжності, який полягає в поширенні контролю на весь господарський механізм;

- Принцип повноти, що полягає у виявленні та детальному вивченні всіх фактів, що мають значення для контролю. Дотримання даного принципу дає можливість на підставі всіх виявлених тих чи інших фактів з'ясувати причини незадовільного стану підконтрольного об'єкта;

- Принцип раціональності – полягає у здійсненні контролю без певних труднощів і значних витрат. Умова і вартість отримання інформації повинна відповідати змісту та характеру отриманої інформації [9].

Залежно від прийомів і способів контролю і системи контрольних процедур розрізняють аудит, ревізію, судово-бухгалтерську експертизу.

Вони належать до складових елементів комплексного контролю. Аудит, ревізія та судово-бухгалтерська експертиза розглядають один предмет (фінансово-господарську діяльність підприємства), а також при їх проведенні застосовуються спільні методичні прийоми та методи.

Проте, не зважаючи на вищевказане між аудитом, ревізією та судово-бухгалтерською експертизою існують суттєві відмінності.

Ревізія характеризується дослідженням фінансово-господарської діяльності установи (підприємства) після завершення господарських процесів (у більшості випадків ревізія проводиться один раз на три роки). Функції ревізії (порівняно з аудитом) звужуються інтересами власника, від імені якого проводять ревізію [10].

Основною метою ревізії є виявлення та фіксація фактів порушень фінансової дисципліни при проведенні господарської діяльності суб'єктами господарювання з подальшим інформуванням вищестоящої організації та правоохоронних органів. В більшості випадків ревізори проводять документальні перевірки по наявних первинних бухгалтерських документах, не вникаючи у визначення перспектив діяльності.

Комплексна ревізія являється найбільш повною, охоплює усі сторони діяльності підконтрольного підприємства, організації, установи, господарську і фінансову діяльність суб'єкта контролю, питання збереження і ефективного використання фінансових ресурсів, якості та стану бухгалтерського обліку та звітності. Для перевірки вузьких технічних і технологічних питань до ревізії залучаються відповідні спеціалісти, що дозволяє забезпечити ефективність і повноту її результатів. Результати ревізій оформлюються актом та ревізії та надаються керівництву установи для вжиття заходів по їх усунення та з метою недопущення їх виникнення у діяльності установи в подальшому.

У процесі проведення судово-бухгалтерської експертизи перевірячі (дослідженню підлягають) конфліктні ситуації, що стали предметом розгляду в судово-слідчих органах. Вона має встановити істину й надати допомогу суб'єктові в розробці профілактичних заходів, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарської діяльності. Судово-бухгалтерська експертиза проводиться переважно за рішенням судово-слідчих органів після виявлення недоліків у фінансово-господарській діяльності, вказаних у акті ревізії чи в аудиторському висновку. Під час її проведення з'ясовують причинні зв'язки, які призвели до матеріальних збитків, підтверджують їхню суму.

Основними завданнями судово-бухгалтерської експертизи є встановлення:

1. Документальної обґрунтованості недостачі чи лишок товарно-матеріальних цінностей та грошових коштів (визначається період та обставини їх виникнення, винну особу та завданих збитків);

2. Правильність та повноту документального оформлення операцій з надходження, обліку та списання ТМЦ та грошових коштів;

3. Відповідність проведених господарських операцій та їх відображення по даним бухгалтерського обліку з дотриманням вимог чинного законодавства;

4. Перелік осіб на яких було покладено обов'язок забезпечити дотримання вимог нормативно-правових актів з обліку і контролю;

5. Документальної обґрунтованості списання ТМЦ;

6. Правильність визначеного прибутку (доходу) підприємств різних форм власності та врахування розмірів податків;

7. Документальної обґрунтованості вимог позивача і заперечень відповідача в частині, яка стосується суми позову;

8. Недоліків в організації бухгалтерського обліку і контролю, які сприяли або могли сприяти завданню матеріальної шкоди чи перешкождали її своєчасному виявленню [9].

Аудит як один із видів контролю в Україні став використовуватися починаючи з 1995 року. Аудит фінансово-господарської діяльності проводиться на замовлення власника підприємства, а також у випадках визначених та передбачених чинним законодавством.

Аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Саме по собі слово «аудит» в перекладі з латинської означає «слухання», даний термін використовується у всьому світі для позначення перевірки. Виникнення та розвиток аудиту в умовах розвитку сучасної економіки зумовлена наступними чинниками:

- значним зменшенням масштабів неефективного відомчого контролю;
- виникненням підприємств нових форм власності, які не підпорядковуються вищестоящій організації, яка здійснює контроль за їхньою діяльністю;
- неможливістю загальнодержавними органами фінансового контролю охопити регулярними і глибокими перевітками всі суб'єкти господарювання, що і покладається на аудиторські фірми.

Аудит як незалежна форма контролю добровільно обирається власником, котрий формулює питання, на які аудитори мають дати обґрунтовані висновки для подальшого удосконалення роботи підприємства.

Аудит проводиться поряд з фінансовим контролем діяльності підприємств. Порядок призначення та проведення аудиту, права та обов'язки аудитора визначені Законом України «Про аудиторську діяльність».

Головною проблемою при проведенні аудиту є порушення принципу аудиторської перевірки, а саме принципу незалежності. Принцип незалежності полягає в дотриманні Міжнародних стандартів аудиту, надання впевненості та етики, внутрішньої політики і процедур за якими працюють міжнародні і вітчизняні аудиторські компанії.

Найбільша загроза, що полягає в порушенні вище визначених норм, базується на особистій зацікавленості, заступництві, близькому знайомстві.

Суттєвою відмінністю аудиту від ревізії є не тільки перелік виявлених недоліків, а й детальні вказівки аудитора щодо того, як їх виправляти

Також значної уваги при проведенні комплексного контролю на підприємствах водного транспорту необхідно приділяти питанню контролю в управлінні витратами на персонал та наявності джерел резервів зростання продуктивності праці, до яких належать: зниження трудомісткості продукції, вдосконалення організації виробництва та праці, поліпшення використання робочого часу, вдосконалення організації управління виробництвом. Основними шляхами реалізації резервів зростання продуктивності праці є: вдосконалення техніки, технології, підвищення механізації і автоматизації, впровадження прогресивніших засобів виробництва, підвищення рівня технологічного оснащення, планомірне розподілення та покращення нормування праці, покращення обслуговування робочих місць, скорочення

цілоденних простоїв і невикористання робочих днів, скорочення адміністративно-управлінського персоналу, впорядкування оплати праці управлінського персоналу [11].

Контроль у системі управління персоналом ставить за мету підтримання планування, управління, контролю і інформаційного забезпечення всіх заходів у сфері кадрового забезпечення [12].

Основною задачею контролю персоналу, в тому числі контролю витрат на персонал є розробка обґрунтованих планових значень трудових показників підприємства. Контроль відхилення фактичних значень трудових показників від планових дозволяє виявити вузькі місця в управлінні витратами на персонал.

Тільки чітко організована система комплексного контролю на підприємствах водної галузі дає можливість своєчасно виявити й усунути фактори, які створюють перепони у проведенні господарської діяльності й досягненні поставленої мети. Добре організований контроль формує у працівників усіх ланок управління діловитість, компетентність і оперативність, що є важливим фактором вирішення завдань економічного і раціонального розвитку суспільства.

Висновок. Питання формування системи комплексного контролю на підприємствах водного транспорту набуває особливого значення як з теоретичної так із практичної точки зору, оскільки вона є особливим видом управління та одним з найголовніших елементів керування фінансовими ресурсами.

Отже, основними функціями комплексного контролю дедалі більше стає визначення стратегії та тактики економічного розвитку підприємств водної галузі та створення цілісної системи комплексного контролю спрямованої на їх реалізацію. Від ефективності запровадження та використання комплексного контролю багато в чому залежить економічне становище підприємств водної галузі.

Призначення комплексного контролю – сприяння успішній реалізації фінансової політики, ефективному використанню фінансових ресурсів. Організація та функціонування комплексного контролю обов'язків – необхідний елемент фінансової політики держави, тому його вдосконалення має здійснюватися не автономно, а як першочерговий захід у загальній системі перебудови фінансового механізму.

Можна констатувати, що цілісна система комплексного контролю на підприємствах водного транспорту в Україні не здобула широкого застосування, хоча основні її елементи уже функціонують. Проте, їх застосовують розрізнено, в умовах недосконалої та часом суперечливої нормативно-правової бази.

ЛІТЕРАТУРА

1. Невідомий В.І. Перспективи розвитку незалежного фінансового контролю в системі органів державного управління // Збірник праць всеукраїнської науково-практичної конференції "Сучасний стан та перспективи розвитку державного контролю і аудиту в Україні" / За заг. ред. проф. В.Д. Базилевича. – К., 2009. – С. 247.
2. Никонович М.О. Необхідність системної стандартизації державного фінансового контролю // Збірник праць всеукраїнської науково-практичної конференції "Сучасний стан та перспективи розвитку державного контролю і аудиту в Україні" / За заг. ред. проф. В.Д. Базилевича. – К., 2009. – С. 250.
3. Дрозд І.К., Шевчук В.О. Державний фінансовий контроль: Навч. посіб. – К.: ТОВ "Імекс-ЛТД", 2007. – С. 23.
4. Степашин С.В. и др. Государственный финансовый контроль: Учеб. для вузов / С.В. Степашин, Н.С. Столяров, С.О. Шохин, В.А. Жуков. – СПб.: Питер, 2004. – С. 90.
5. Шохин С.О., Воронина Л.И. Бюджетно-финансовый контроль и аудит: Теория и практика применения в России: Науч.-метод. пособ. – М.: Финансы и статистика, 1997. – С. 15 – 16.
6. Усач Б.Ф. контроль і ревізія. – Київ «Знання -Прес», 2008.
7. Бутинець Ф. Ф. , Виговська Н.Г., Малюга Н.М. Контроль і ревізія.– Житомир, 2000.
8. Облік, аналіз і аудит персоналу // Навчальний посібник. – Харків ХНЕУ, 2011.
9. Рудницький В.С., Бруханський Р.Ф., Хомин П.Я. Судово – бухгалтерська експертиза за економічних правопорушень. Київ, 2004.

-
10. Внутрішній фінансовий контроль в Україні // Фінансовий контроль. – 2008. – № 2 – С. 3.
 11. Аудит і ревізія підприємницької діяльності. Навчальний посібник. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця - Житомир, ПП "Рута", 2001. - 416 с.
 12. Одегов Ю.Г. Аудит и контролинг персонала: учебное пособие / Ю.Г. Одегов, Т.В.Никонова. М.:Экзамен, 2002. - 447 с.

The question of development of combined control in Ukraine are researched. The problems of different control section are investigated; series of methods for their solution are proposed.

Исследованы вопросы развития целостной системы комплексного контроля в Украине. Рассмотрены проблемы контроля в разрезе отдельных его видов и предложен ряд мер по их решению.

УДК 656.621

Боня С.М., Ющенко О.М.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУДНОПЛАВНИХ КОМПАНІЙ В СФЕРІ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Ця стаття про підвищення ефективності роботи судноплавних компаній за рахунок оперативної реструктуризації. Вона містить аналіз сучасного стану морського флоту. Розглянуті головні проблеми, які склалися в даній галузі за останній час, виокремлені основні причини їх виникнення, а також наведенні шляхи підвищення ефективності роботи транспортної компанії в ситуації, що склалася.

Ключові слова: *провізна здатність флоту, світовий ринок, транспорт, тоннаж, вантажна база, фрахтування суден, конкурентоспроможність, ефективність, судноплавні компанії, транспортний флот, оперативна і стратегічна реструктуризація.*

Основною метою економічного розвитку будь-якої країни є забезпечення внутрішніх потреб і ефективність участі у світових господарських зв'язках. Ці фактори визначають завдання розвитку морського транспорту. При цьому важливо відзначити посилення ролі зовнішніх факторів у глобальному економічному зростанні, що призвело до випередження темпів зростання провізної здатності флоту.

Однак, у нинішній час, соціально-економічне та фінансове становище морської галузі України залишається складним внаслідок розвитку економічних зв'язків, невизначеності перспектив розвитку, інфляційних процесів, кризи неплатежів, необхідності оновлення основних фондів, жорстокої конкуренції на світовому ринку тоннажу.

Переорієнтація ринків збуту і зміна транспортно-економічних зв'язків призвели до істотного падіння обсягів перевезень. У роботі морського транспортного комплексу України посилюються тенденції, які вже у найближчому майбутньому можуть спричинити втрату конкурентоспроможності торговельному флоту.

Сучасний стан більшості судноплавних компаній України характеризується як важкий. Прибуток компаній мінімальний або його немає взагалі. Щорічно практично половина компаній виявляються збитковими. Фактично, мова йде про виживання компаній.

З конкретних ознак важкого становища судноплавних компаній виділимо наступні:

- транспортний флот фізично і морально застарів;